

Handläggare
Maria Blomberg
Administrativ chef
Kommunledningsförvaltningen
0140-687 45
maria.blomberg@tranas.se

Mottagare
Kommunfullmäktige

Svar på motion om insynsplatser

Förvaltningens förslag till beslut

att avslå motionens förslag om att erbjuda alla partier som inte är representerade i en enskild nämnd möjlighet till en insynsplats med hänvisning till kommunfullmäktiges beslut om politisk organisation för mandatperioden 2027 – 2030.

Sammanfattning

Anders Winblad (MP) har inkommit med en motion där han föreslår att Tranås kommun ska erbjuda alla partier som inte är representerade i en enskild nämnd möjlighet till en insynsplats vid nämndernas sammanträden. Av motionen framgår också att förslaget är att dessa uppdrag inte ska vara berättigade något arvode. Kommunledningsförvaltningen konstaterar att frågan nyligen har utretts och att kommunfullmäktige i november 2025 fattade beslut om att det inte skulle införas några ytterligare insynsplatser i Tranås samt att det inte är lämpligt att ha politiska uppdrag som inte är arvoderade. Kommunledningsförvaltningen föreslår därför att motionen avslås.

Kommunallagen - närvarorätt och arvodering

I kommunallagen regleras närvarorätten i nämnder och kommunstyrelsen i kapitel 14 § 28.

”Fullmäktige får besluta att en förtroendevald som inte är ledamot eller ersättare i en viss nämnd ska få närvara vid nämndens sammanträden och delta i överläggningar men inte i besluten. Beslutet får även innefatta att den förtroendevalde ska ha rätt att få sin mening antecknad i protokollet”.

Det är alltså fullmäktige som är det organ som beslutar om vilka som ska få delta vid respektive nämnds sammanträde samt vilka som har rätt att få sin mening antecknad i protokollet. I förarbetena kan man dock utläsa att bestämmelsen främst är avsedd för heltidssysselsatta förtroendevalda med övergripande arbetsuppgifter som saknar ordförandeuppdrag, för minoritetsföreträdare och för ordförande i styrelsen som inte är heltidssysselsatta. Ofta används den dock istället för att ge ett parti som inte är representerat i en nämnd eller styrelse

möjlighet till en så kallad insynsplats.

Kommunallagen reglerar även förtroendevaldas förmåner/arvoden. Enligt kap 4 12 § har förtroendevalda "rätt till skälig ersättning för de arbetsinkomster och ekonomiska förmåner som de förlorar när de fullgör sina uppdrag".

Valsamverkan

I miljöpartiets motion står ingenting om valteknisk samverkan men för tydliggörandets skull vill kommunledningsförvaltningen ändå klargöra vad som gäller om partier i kommunfullmäktige väljer att samarbeta på detta sätt.

Valteknisk samverkan är ett formellt samarbete mellan två eller flera partier i kommunfullmäktige. Syftet är att påverka utfallet vid proportionella val, exempelvis till nämnder och kommunstyrelse, genom att partiernas mandat räknas samman vid mandatfördelningen. Samverkan avser i regel inte gemensam politik utan är ett tekniskt samarbete kring representation. Genom att slå samman sina mandat kan mindre partier tillsammans uppnå representation i organ där de var för sig inte skulle ha fått någon plats. De partier som ingår i samverkan behöver därefter sinsemellan komma överens om hur platserna ska besättas.

Beslut om politisk organisation för mandatperioden 2027 - 2030

Kommunfullmäktige brukar i god tid före valet fatta beslut om nästkommande mandatperiods politiska organisation. Kommunfullmäktige fattade beslut i november 2025 om hur den politiska organisationen ska se ut under mandatperioden 2027 – 2030. Ett av besluten var att insynsplatser i nämnder inte ska införas.

Förvaltningens bedömning och analys

Det finns flera skäl att införa insynsplatser. Det kan stärka oppositionens möjlighet till information och granskning, öka transparens och legitimitet, och mildra effekterna för små partier som annars helt saknar representation i nämnder och styrelser.

När flera partier genom valteknisk samverkan redan har uppnått representation i en nämnd genom att deras mandat räknats samman, har de — formellt sett — redan fått det inflytande som deras samlade styrka i fullmäktige berättigar dem till enligt den proportionella fördelningen. Valteknisk samverkan är ett medvetet strategiskt val. Partierna accepterar då att betraktas som en gemensam enhet i mandatfördelningen. Att efteråt behandla dem som separata partier för att erhålla ytterligare insyn kan framstå som att man vill tillgodogöra sig både sammanslagningens och särställningens fördelar samtidigt.

När det gäller arvodering konstaterar kommunledningsförvaltningen att syftet med lagstiftningen är att säkerställa att förtroendeuppdrag ska vara ekonomiskt tillgängliga för alla, inte bara för personer med god privatekonomi eller flexibla anställningar. Det är därför inte lämpligt ur en demokratisk synvinkel att införa förtroendeuppdrag utan rätt till ekonomisk kompensation.

Vidare konstaterar kommunledningsförvaltningen att i den utredning som gjorts av den politiska organisationen inför kommande mandatperiod är insynsplatsers vara och inte vara en av de frågor som har diskuterats. Kommunfullmäktige beslutade om kommande mandatperiods politiska organisation så sent som i november 2025 och då ansåg samtliga partier förutom Miljöpartiet att insynsplats inte ska införas i andra nämnder än i kommunstyrelsen, där det redan idag finns möjlighet till insynsplats. Kommunledningsförvaltningen föreslår därför att kommunfullmäktige avslår Anders Winbladhs (MP) förslag att erbjuda alla partier som inte är representerade i en enskild nämnd möjlighet till en insynsplats vid nämndernas sammanträden

Beslutsunderlag

Kommunledningsförvaltningens tjänsteutlåtande 2026-02-25

Protokoll kommunfullmäktige 2026-02-16 § 34

Motion 2026-01-21

Beslutet skickas till

Diariet

Motionär

Kommunledningsförvaltningen

Pär Thudeen
Kommundirektör

Maria Blomberg
Administrativ chef